

การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง ปี 2560

The Comparative Study of Management the Tradition of Worshipping Phra Bhuddhabata Pluang in 2017

ปัญญาณัฐ คีลาลัย*, ละเมียด ควรประสงค์, วิภาดา เทียงทางธรรม

Panyanat Silalai, Lamiad Kuanprasong, Wiphada Thiangthangtham

สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Program in Management, Faculty of Management Science, Rambhai Barni Rajabhat University,
Chantaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: k_kloymay@hotmail.com

(Received: October 30, 2018 ; Revised : February 28, 2019; Accepted: March 8, 2019)

บทคัดย่อ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง ปี 2560 ได้แบ่งระยะการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงระยะเวลาที่ 1 (28 มกราคม - 16 กุมภาพันธ์ 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 2 (17 กุมภาพันธ์ - 8 มีนาคม 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 3 (9 มีนาคม - 28 มีนาคม 2560) แต่ละช่วงมีระยะเวลา 20 วัน จากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าความสวยงามทางธรรมชาติดีกว่าปีที่แล้ว และชุมชนเห็นว่าความเพียงพอของร้านอาหาร/ราคาเหมาะสม/สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าความเพียงพอของที่พักรดีกว่าปีที่แล้ว และพบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง (คิชฌกุฏ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปพลวงมีความสำคัญและควรรักษาไว้ และชุมชนเห็นว่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการฯ ส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาในอดีต ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการฯ ในชุมชน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, รอยพระพุทธรูป (คิชฌกุฏ) , ประเพณี

Abstract

Management of the tradition of worshipping Phra Bhuddhabata Pluang in 2017 is studied. The study is divided into 3 periods; the first period is between 28 January - 16 February 2017. The second period is between February 17 - March 8, 2017 and the third period is between March 9 - March 28, 2017. Each period is 20 days from 3 target groups: tourists Community and Entrepreneurship. The research result found that, for tourists, the beauty of nature better than last year. The community sees that the adequacy of restaurant / food prices is better / better overall than last year. The entrepreneurs agree that the adequacy of accommodation is better than last year. An Analysis of Opinions and Satisfaction of the Management of the Tradition of Worshipping Phra Bhuddhabata (Kitchakut) in 2017 from 3 target groups: tourists Community and Entrepreneurship. The research result found that, Tourists see that the tradition of worshipping Phra Bhuddhabata Pluang (Kitchakut) is important and should be maintained. The community sees the change in management style, Impact on tradition culture has come in the past. The entrepreneur sees that no shops on the mountain Impact on entrepreneurs in the community.

Keywords : management, Phra Bhuddhabata Pluang (Kitchakut), tradition

บทนำ

ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ อย่างชัดเจน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทยจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เปรียบเทียบในปี 2557 และ 2558 แสดงให้เห็นถึงการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 20.44 % (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ อีกทั้งภาครัฐได้ดำเนินการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยกระจายความสำคัญให้แต่ละภูมิภาคมีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นการท่องเที่ยวถือเป็นภาคส่วนหนึ่งที่พยายามสร้างมาตรฐานด้านการจัดการและพัฒนาทุกหน่วย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต หรือให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกส่วนได้พยายามวางแผนและจัดการโดยรัฐบาล มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวไปสู่สากล โดยการนำเอกลักษณ์วัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นการบริการที่มีการขยายตัวสูง และมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศทั่วโลก และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในภาคการผลิต การบริการ การสร้างงาน และการสร้างอาชีพอีกด้วย (Rosentraub & Joo, 2009) การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จังหวัดหรือชุมชนนั้นๆ ที่ทำให้เกิดการจ้างแรงงาน และการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความเจริญในด้านต่างๆ และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งการอนุรักษ์และการจัดการที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงมรดกและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ การนำเสนอลักษณะสำคัญของทรัพยากรหรือแหล่งท่องเที่ยวชนบทธรรมนิยมประเพณี รวมถึงความหลากหลายของพื้นที่ และผู้คนในพื้นที่ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปจากแหล่งอื่นๆ ด้วย รวมถึงการได้รับความร่วมมือจากชุมชนจะทำให้การบริหารจัดการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้ โดยประเพณีนี้มีการรื้อฟื้นพระพุทธรูปหลวงพ่อ (ศิษย์บุญ) ที่ผ่านมามีสถานภาพที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว แต่เพื่อรักษารูปแบบ

ประเพณีที่ดำรงนี้ให้ดำรงต่อไปได้อย่างยั่งยืน จึงอาจต้องมีการจัดระบบการบริหารจัดการให้เป็นรูปธรรมในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมนั้น จึงถือเป็นการปฏิรูประบบอย่างแท้จริง ประเพณีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอันถึงวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น การดำรงชีวิตประจำวันของคนเรานั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และประเพณี ที่เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นมา ความเจริญรุ่งเรืองของท้องถิ่นนั้นๆ แต่ละท้องถิ่นก็มีวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ การรักษาสืบทอดให้คงอยู่อย่างมั่นคง สร้างค่านิยม จิตสำนึก และภูมิปัญญาคนไทย นำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่า และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเทศบาลพลวงตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 กำหนดหน้าที่เทศบาลตำบลต้องทำในเขตเทศบาล ดังนี้ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล (พระราชบัญญัติเทศบาล, 2496) ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นพลวัต จึงอาจจะเกิดความขัดแย้งในแนวทางอนุรักษ์และการจัดการ ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรจะถูกจัดการในลักษณะที่ยั่งยืนโดยชุมชนปัจจุบัน เพื่อความยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรคำนึงถึงมุมมองด้านความงาม สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ บริบทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ควรใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและคำนึงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่น ก่อนที่จะมีการประชาสัมพันธ์หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนพัฒนาควรจะได้มีการประเมินคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของทรัพยากร อีกทั้งนโยบายควรจะมีข้อกำหนดที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะในเรื่องการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มักส่งผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาหรือแสวงหาหนทางให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของความพึงพอใจระหว่างกันของแต่ละภาคส่วน เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งนั่นจะเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการให้มีรูปแบบเกิดเป็นรูปธรรมที่ดีขึ้นกว่าเดิม มนุษย์ได้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อเป็นข้อกำหนด กฎเกณฑ์เครื่องมือ รวมถึงการสร้างสถานที่ต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง ในแง่ของความสงบสุข และเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตใน

สังคมอย่างเป็นระบบ จนเกิดการพัฒนาศิลปะและสืบทอดมายังรุ่นต่อรุ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นขึ้นมา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของธุรกิจการท่องเที่ยว นอกเหนือจากความสุขสนุกรื่นเริงเพียงอย่างเดียว ยังสามารถให้ประโยชน์ทั้งทางด้านการศึกษาและประสบการณ์ชีวิตอีกด้วย ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้ว จะเห็นได้ว่าความยั่งยืนจะต้องเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่และดำรงอยู่ต่อไป โดยการพัฒนาจะต้องขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือความเจริญเติบโต ดังนั้นการพัฒนาให้มีรูปแบบที่ยั่งยืนจะเป็นการพัฒนาที่ต้องการให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจดำรงอยู่ต่อไปอย่างยาวนาน โดยสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ของสิ่งแวดล้อมให้สำเร็จได้ด้วย ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาจะต้องมีการปรับความคิดและกระบวนการให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต้องไม่เปลี่ยนแปลง หรือแปรสภาพ หรือทำให้วิถีชีวิตตรงนั้นเสียไป ต้องยึดถือความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นสำคัญ องค์ประกอบเหล่านี้จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดการมีส่วนร่วมในการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ ซึ่งจะนำมาสู่ประโยชน์สุขอย่างทั่วถึง จึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ปัจจุบันการท่องเที่ยวในเชิงศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ได้รับความนิยมอย่างมาก ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาอย่างช้านาน แต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง บทบาทของวัดที่สำคัญในปัจจุบัน คือ เป็นแหล่งสืบทอดพระศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ของพื้นที่นั้นๆ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเขาพระบาทพลวง (ศิขมภูฏ) ตำบลพลวง อำเภอศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของรอยพระพุทธรูปที่อยู่มั่นคงที่สุดในประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาศิขมภูฏ ถือเป็นประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมานาน โดยมีความเชื่อว่าถ้าได้มานมัสการรอยพระพุทธรูปพลวงแล้วจะได้อันสืบส่งแรงกล้า จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั่วทุกสารทิศนิยมพร้อมใจกันมานมัสการรอยพระพุทธรูปพลวงบนเขาศิขมภูฏ เป็นจำนวนมากมาชมมหาศาลในแต่ละปีที่ผ่านมา เพราะในช่วงระยะเวลา 1 ปี เริ่มตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จะมีการปิดป่าเปิดเขาเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปพลวงที่ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาศิขมภูฏ เป็นระยะเวลาประมาณ 2 เดือน อยู่ในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี แต่เนื่องจากในปี 2560 นี้ เป็นปีแรกที่ทางจังหวัดวางระเบียบและเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดระเบียบของร้านค้า จุดทิ้งขยะ การไม่อนุญาตให้นำดอกไม้ขึ้นไปสักการบูชา และการต่อรถขึ้นเขา เป็นต้น ย่อมหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดตามมาในประเด็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เลย ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิดเห็น หรือด้านความพึงพอใจก็ตาม ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ทางภาครัฐต้องตระหนักและต้องให้ความสำคัญ

กับการสื่อสาร การชี้แจง การอธิบายถึงเหตุและผล รวมถึงข้อดีและข้อเสียในการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จากประเด็นที่ได้ถูกนำเสนอเป็นข่าวผ่านทางสื่อต่างๆ ในช่วงการเปิดเขาปี 2560 นั้น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสนและไม่มั่นใจในการเดินทางมานมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง ทำให้ปริมาณของนักท่องเที่ยวดูบางตาลงอย่างเห็นได้ชัด จึงควรศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล 3 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นการเริ่มใช้การบริหารจัดการแบบใหม่ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความสับสนกับแนวปฏิบัติแบบเดิม ช่วง 2 ใช้การบริหารจัดการแบบใหม่มาระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นไม่เกิดความสับสนเหมือนช่วงแรก และช่วง 3 เป็นช่วงก่อนการปิดเขาและชัดเจนในการบริหารจัดการแบบใหม่ เนื่องจากการบริหารจัดการก่อนปี 2560 ที่ผ่านมานั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการลองผิดลองถูกและปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติให้เหมาะสมมาเรื่อยๆ ของชุมชน วัด ภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการเชื่อมโยงและเอื้อต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชุมชนและผู้ประกอบการร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก ถ้ามองให้ถี่ถ้วนการบริหารจัดการที่ผ่านมา เป็นการพิสูจน์ถึงความร่วมมืออย่างเข้มแข็งของชุมชน วัด ภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การบริหารจัดการที่ผ่านมา ก่อนปี 2560 นั้น เป็นการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่ร่วมด้วยช่วยกันผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุน จนเกิดเป็นประเพณีที่อยู่คู่กับท้องถิ่นและสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดได้เป็นอย่างดี และโดดเด่นเป็นอย่างมาก ที่จริงแล้วควรเป็นรูปแบบตัวอย่างในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ได้ดี ส่วนถ้ามีประเด็นที่ทางภาครัฐ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าควรมีการปรับปรุง ปรับเปลี่ยน เพื่อแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ก็ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และยอมรับในความเห็นต่าง เพื่อแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่าง ในการปรับเปลี่ยนครั้งนี้ ภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญกับการชี้แจง โน้มน้าวให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นถึงข้อเท็จจริงว่า เมื่อเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปพลวงในปี 2560 แล้ว จะดีขึ้นอย่างไร

ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการเสนองานวิจัยเพื่อค้นหาผลกระทบทางด้านบวก และทางด้านลบ รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่มีต่อธุรกิจชุมชน จากสถานการณ์ที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง ปี 2560 เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการก่อนปี 2560 กับปี 2560 ในประเด็นของความคิดเห็นและความพึงพอใจ ประเด็นดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงให้เห็นถึงสภาพธุรกิจชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าว อันจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการจากรูปแบบ

เดิมนั้น ต้องสามารถตอบสนองได้ว่าปรับเปลี่ยนแล้วดีขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาแบบยั่งยืนต้องมีลักษณะแบบที่ทุกฝ่ายได้ไม่มีใครเสีย อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยที่ชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว ลดการพึ่งพาหน่วยงานของภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องศึกษาประเด็นของผลกระทบที่ตามมาหลังการเปลี่ยนแปลงนั้น เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ จะได้นำมาประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการ ประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (คิซมกุญ) ปี 2560 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (คิซมกุญ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก)
2. เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (คิซมกุญ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก)

ขอบเขตโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง ปี 2560 เป็นการวิจัยแบบประสานวิธี (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ในเนื้อหาศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการ ความคิดเห็นและความพึงพอใจหลังการเปลี่ยนแปลงประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (คิซมกุญ) ปี 2560 ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี งานวิจัยนี้ได้รวมวัด ภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ในส่วนของชุมชน โดยใช้ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล/ ตัวอย่าง โดยสัมภาษณ์จำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ราย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์รายละเอียดเพื่อสร้างแบบสอบถาม แล้วนำไปสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวน 400 ราย ตามสูตร Taro Yamane ระยะเวลาการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 - ตุลาคม 2561

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการขยายตัวสูง และมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศทั่วโลก และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราทั้งในและระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในภาคการผลิต การบริการ การสร้างงาน สร้างอาชีพ Hector (1998) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ทำให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ นั้น ชูลิทธิ ชูชาติ (2552) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบผลสำเร็จได้ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น 2) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น และ 3) วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ การแสดง การจัดเทศกาลต่างๆ เป็นต้น องค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การบริโภค จึงต้องมีร้านอาหารบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันดับรองลงมาที่พึงระมัดระวังของการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งก็คือการเข้าถึงได้ หมายถึง การจะเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ต้องมีระบบขนส่ง เช่น ถนนหรือเส้นทางพาหนะ เป็นต้น เพื่อนำนักท่องเที่ยวและปัจจัยพื้นฐานที่จะเป็นต่อการดำเนินชีวิตไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางอย่างสะดวก องค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยวด้วยความสะดวกสบายที่สำคัญมากที่สุด คือ เรื่องที่พักแรม ไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2552) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น พระราชบัญญัติเทศบาล (2496) ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 กำหนดหน้าที่ที่เทศบาลตำบลต้องทำในเขตเทศบาล ดังนี้ 1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย

บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล ทฤษฎีความพึงพอใจของ สิริอรรถ วิชาวุธ และคณะ (2555: 124) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ เกิดจากประสบการณ์ ค่านิยมและพื้นฐานของการรับรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับระดับความพึงพอใจเป็นเครื่องสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกิจกรรม และเกิดมีได้เมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้น

ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2553, อ้างถึงใน วันขพร จันทรักษา, 2554: 18) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นการปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกๆ รวมถึงการไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบพิธีกรรม ทิพวรรณ พุ่มมณี (2557: 198) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ สัมผัสเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2554: 16) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและศาสนา ทำให้ทราบความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น และสิ่งที่เปี่ยมรศกตกทอดมายังคนรุ่นหลัง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2552: 20-21) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์และถ่ายทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อและประเพณี ปัญญัญฐ์ ศิลาลาย (2559) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นกระบวนการมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าที่มีมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ต้องดีกว่าเก่า กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวถึง หลักการและองค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) กระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน สารสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ให้มีความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไข ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อสร้างและกระจายรายได้สู่ชุมชน พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น โดยรักษาส่งที่ดีให้คงไว้ภายใต้การวางแผนอย่างชัดเจน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการเพิ่มความพึงพอใจและความสุขในสังคม เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ (2553) ได้กล่าวว่า สิ่งที่เป็นแนวคิดในการบริหาร เพื่อให้อยู่รอดและประสบความสำเร็จ คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง เมื่อจะ

ดำเนินการเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์เตรียมการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน สามารถชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการรักษา สภาพการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่นเดียวกับ Anderson (2013) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงโดยชุมชนสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนได้ ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นกลางปี 1990 โดยมีรากฐานจากการติดตามความก้าวหน้าของแผนงานที่นำไปสู่การประเมินผลของแผนงาน แผนปฏิบัติการและแผนโครงการ ดังเช่น Dana and Clark (2012) ได้กล่าวว่า แนวคิดที่ใช้การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนของตัวแทนชุมชนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดเป้าหมายและเงื่อนไข เพื่อเป็นกรอบของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างชัดเจนของเป้าหมายระยะยาว รวมทั้งเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ Colby and Collins (2013) ที่กล่าวว่า วิธีการของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโดยชุมชน ซึ่งชุมชนต้องเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ด้วยการนำชุมชนหรือตัวแทนกลุ่มภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และต้องแสดงความต้องการของชุมชนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจต่อเป้าหมายระยะยาวของการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาตามที่ชุมชนต้องการ ส่วน Clark and Anderson (2004) ก็ได้กล่าวว่า กรอบแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ยังได้ให้ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดในการนำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 2) เงื่อนไขภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน 3) การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง การกำหนดและพิจารณาตัวชี้วัดเป็นความสำเร็จขั้นต่ำที่ชุมชนต้องการให้เกิดขึ้น โดยพิจารณา 3 ประเด็น คือ 1) ใครคือประชากรเป้าหมายและต้องการอะไร 2) การเปลี่ยนแปลงจะมีมากน้อยเพียงใดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ 3) ระยะเวลาการเกิดการเปลี่ยนแปลง ตัวชี้วัดจำเป็นต้องวัดความเป็นจริงที่ปรากฏในเชิงประจักษ์ ดังนั้นความผิดพลาดที่เกิดจากตัวชี้วัดสะท้อนถึงประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) ชุมชนเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเข้าใจต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนมากน้อยเพียงใด 3) อะไรมีอิทธิพลและเงื่อนไขภายนอกที่ครอบงำกระบวนการวางแผนทางในการปฏิบัติตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงอันมีผลต่อความสามารถในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ ขันัญ วงษ์วิภาค (2552: 46) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และควรระลึกเสมอว่า วัฒนธรรมมีความอ่อนไหวและเปราะบาง ประเพณีบางอย่างไม่ควรนำมาเสนอเพื่อความบันเทิง เพราะจะทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธา

ลงไปได้ Senge (1990) ได้กล่าวว่า ข้อสังเกตการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่สิ่งที่แอบซ่อนหรือสิ่งลึกลับ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อคนรู้สึกว่าการที่ฐานเดิมหรือวิธีปฏิบัติที่เคยเป็นอยู่ถูกคุกคาม สุภางค์ จันทวานิช (2551: 165-167) กล่าวว่า สังคมมีการปรับตัว หากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ตรงกับความต้องการของระบบก็ต้องการปรับตัว และสังคมต้องการกำหนดเป้าหมาย และให้สัมพันธ์กับระบบต่างๆ จึงต้องมีการบูรณาการเข้าหากัน ตลอดถึงการอ้างและฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกชนและรักษาแบบแผนของสังคมในการที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยกันนั้น จำเป็นจะต้องมีแรงจูงใจร่วมกัน นอกจากฟื้นฟูปัจเจกบุคคลแล้ว แบบแผนของสังคมก็ต้องถูกอ้างไว้ด้วยคือ อ้างไว้ในลักษณะของสังคมที่ไม่เปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนหรือเป็นแบบแผนแบบอนุรักษ์นิยม และการอ้างรักษาลักษณะทางวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่ นิติพรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ (2550: 64) ได้กล่าวว่า การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ จากต่างถิ่นที่มีทัศนคติความเชื่อ การกระทำใหม่ๆ ที่ต่างไปจากบุคคลได้เคยประสบพบมา ใช้แทนระบบเดิมที่เคยยึดถืออยู่ หรืออาจรับมาใช้ในฐานะที่เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีใช้อยู่ในสังคมของตนนำมาผนวกเข้าในฐานะสิ่งแปลกใหม่มาใช้แทนที่สิ่งของหรือระบบเก่าที่เคยใช้อยู่ การรับเอาวัฒนธรรมใหม่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ปัญญณัฐ ศิลาลาย (2555) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากระดับล่างในการคิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ได้รับผลประโยชน์ตลอดจนการได้รับการแจ้งข่าวสารข้อมูลปรึกษาหารือและเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผน นำแผนไปสู่ภาคปฏิบัติ และจัดการโครงการพัฒนา โดยให้สิทธิแห่งความเสมอภาค กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กล่าวว่า แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางระยะสั้น พ.ศ.2560 - 2561 สร้างการรับรู้ ความตระหนัก จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรมไทย อัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สุชีวัน นันทวัน ณ อุทยาน (2551) ได้กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้หลักได้ การเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานควรมุ่งเน้นผลประโยชน์อย่างยั่งยืนในทุกด้าน เพื่อเป็นการป้องกันการผูกกร่อนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555 : 45-46) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ นำไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและภาคประชาชน

ช่วงเวลาที่ 2 นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อการเดินขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวงชุมชนและผู้ประกอบการเห็นเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 1 ส่วนช่วงเวลาที่ 3 นักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการเห็นด้วยเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 1 จึงสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวงมีความสำคัญและควรรักษาไว้ และชุมชนเห็นว่าเรื่องการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการฯ ส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาในอดีต ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม จากเอกสารของแหล่งข้อมูลต่างๆ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (ศิษย์ภูมิ) ปี 2560 จากนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) จำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ราย เพื่อสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจ และวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง (ศิษย์ภูมิ) ปี 2560 ประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวน 400 ราย ตามสูตร Taro Yamane โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ช่วงเวลา เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่เปิดเขาจนปิดเขา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อสรุปผลการวิจัย

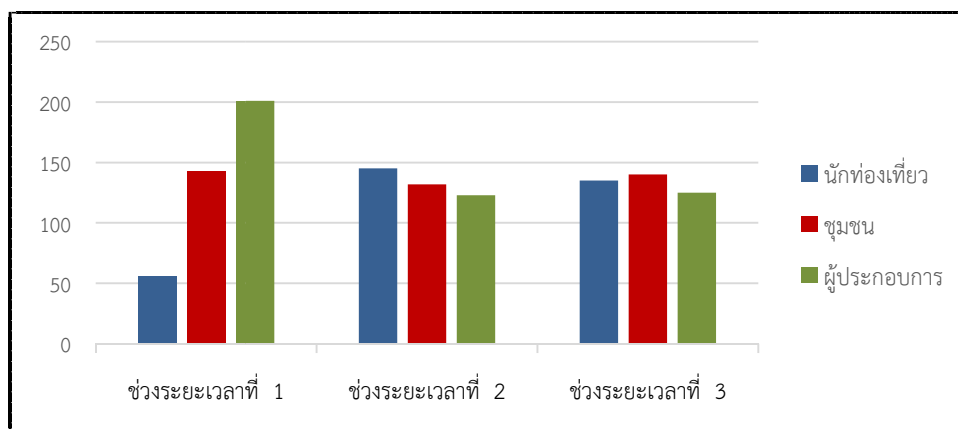
ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง ปี 2560 พบว่า ผลสัมภาษณ์โดยรวมกับการบริหารจัดการแบบใหม่ต่อนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความนมัสการประเพณีรอยพระพุทธรูปหลวงของนักท่องเที่ยว และทำให้มีผลกระทบต่อรายได้ของชุมชน อีกทั้งหลายครอบครัวต้องเป็นหนี้เป็นสิน เพราะไปกู้เงินเพื่อมาลงทุนซื้อของ/ลงทุนสร้างและขยายกิจการห้องพักร/ลงทุนซื้อรถกระบะ เป็นต้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวช่วงประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง แต่มีนักท่องเที่ยวน้อยมาก รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจโดยรวมก็แย่อีกด้วย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการรายงานผลวิจัยเป็น 2 ส่วน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ

ช่วงระยะเวลาที่ 1 (28 ม.ค. - 16 ก.พ. 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 2 (17 ก.พ. - 8 มี.ค. 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 3 (9 มี.ค. - 28 มี.ค. 2560) แต่ละช่วงมีระยะเวลา 20 วัน พบว่า ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ ในช่วงประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษณณณ) ปี 2560 ทั้ง 3 ช่วงระยะเวลา สามารถสรุปโดยรวม คือนักท่องเที่ยวมีจำนวนในช่วงระยะเวลาคที่ 1, 2 และ 3 คือน 56 คน 145 คน และ 135 คนตามลำดับ (ภาพที่ 1) เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุ 40-59 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการ รายได้

ต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไป มาจากภาคกลางกับครอบครัว ใช้ระยะเวลาในการมานมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง 1 วัน ชุมชนมีจำนวนในช่วงระยะเวลาคที่ 1, 2 และ 3 คือน 143 คน 132 คน และ 140 คนตามลำดับ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40-59 ปี การศึกษาคต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-9,999 บาท ผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) มีจำนวนในช่วงระยะเวลาคที่ 1, 2 และ 3 คือน 201 คน 123 คน และ 125 คน ตามลำดับ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 20-39 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนผู้ให้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ ช่วงระยะเวลาคที่ 1, 2 และ 3

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษณณณ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก)

จากข้อมูลในช่วงระยะเวลาคที่ 1-3 นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง

(ศิษณณณ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) (ตารางที่ 1) สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าการสวยงามทางธรรมชาติดีกว่าปีที่แล้ว และชุมชนเห็นว่าการเพียงพอของร้านอาหาร/ราคาเหมาะสม/สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าการเพียงพอของที่พักดีกว่าปีที่แล้ว

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษย์) ปี 2560

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษย์) ปี 2560			
กลุ่ม	ช่วงที่ 1 (28 ม.ค. - 16 ก.พ. 2560) ระยะเวลา 20 วัน	ช่วงที่ 2 (17 ก.พ. - 8 มี.ค. 2560) ระยะเวลา 20 วัน	ช่วงที่ 3 (9 มี.ค. - 28 มี.ค. 2560) ระยะเวลา 20 วัน
นักท่องเที่ยว	ความสวยงามทางธรรมชาติ ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 4.13$)	ความสวยงามทางธรรมชาติ ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 4.17$)	จุดทึบขยและสิ่งปลูก ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 4.01$)
ชุมชน	ความเพียงพอของร้านอาหาร/ ราคาเหมาะสม/ สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.75$)	ความเพียงพอของร้านอาหาร/ ราคาเหมาะสม/ สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.24$)	ความเพียงพอของที่พัค ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.50$)
ผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ ร้านค้า/ ที่พัก)	ความเพียงพอของที่จอดรถ/ สะดวก/ ปลอดภัย โดยภาพรวม ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.37$)	ความเพียงพอของที่พัค ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.99$) และ ความเพียงพอของที่จอดรถ/ สะดวก/ ปลอดภัย โดยภาพรวม ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.99$)	ความเพียงพอของที่พัค ดีกว่าปีที่แล้ว ($\bar{X} = 3.90$)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจ
การบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง
(ศิษย์) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ
(ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก)

จากข้อมูลในช่วงระยะเวลาที่ 1-3 นำมาวิเคราะห์
ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการประเพณีมัสการ
รอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษย์) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว

ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ ร้านค้า/ ที่พัก) (ตารางที่ 2)
พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาท
พลวงมีความสำคัญและควรรักษาไว้ และชุมชนเห็นว่าเรื่อง
การเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการฯ ส่งผลกระทบต่อประเพณี
วัฒนธรรมที่มีมาในอดีต ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าเรื่องการไม่มี
จุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการฯ ในชุมชน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการช่วงมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษย์) ปี 2560

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการประเพณีมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวง (ศิษย์) ปี 2560			
กลุ่ม	ช่วงที่ 1 (28 ม.ค. - 16 ก.พ. 2560) เป็นระยะเวลา 20 วัน	ช่วงที่ 2 (17 ก.พ. - 8 มี.ค. 2560) เป็นระยะเวลา 20 วัน	ช่วงที่ 3 (9 มี.ค. - 28 มี.ค. 2560) เป็นระยะเวลา 20 วัน
นักท่องเที่ยว	ประเพณีมัสการรอยพระพุท บาทพลวงมีความสำคัญและ ควรรักษาไว้ ($\bar{X} = 4.57$)	การไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขา ส่งผลกระทบต่อการเดินขึ้นไป มัสการรอยพระพุทธรบาท พลวง ($\bar{X} = 4.37$)	ประเพณีมัสการรอยพระพุท บาทพลวงมีความสำคัญและ ควรรักษาไว้ ($\bar{X} = 4.33$)
ชุมชน	การเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร จัดการฯ ส่งผลกระทบต่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่มีมา ในอดีต ($\bar{X} = 4.52$)	การเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร จัดการฯ ส่งผลกระทบต่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่มีมา ในอดีต ($\bar{X} = 4.58$)	การเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร จัดการฯ ส่งผลกระทบต่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่มีมา ในอดีต ($\bar{X} = 4.68$)
ผู้ประกอบการ	การไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขา ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการฯ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$)	การไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขา ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการฯ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.54$)	การไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขา ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการฯ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง ปี 2560 พบว่า ผลสัมฤทธิ์โดยรวมกับการบริหารจัดการแบบใหม่นักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากส่งผลต่อการมานมัสการประเพณีรอยพระพุทธรูปทพลวงของนักท่องเที่ยว และทำให้มีผลกระทบต่อยอดรายได้ของชุมชน อีกทั้งหลายครอบครัวต้องเป็นหนี้เป็นสิน เพราะไปกู้เงินเพื่อมาลงทุนซื้อของ/ลงทุนสร้างและขยายกิจการท่องเที่ยว/ลงทุนซื้อรถกระบะ เป็นต้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวช่วงประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง แต่มีนักท่องเที่ยวน้อยมาก รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจโดยรวมก็แย่อีกด้วย การศึกษานี้ได้ผลวิจัย 2 ส่วน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ ช่วงระยะเวลาที่ 1 (28 มกราคม - 16 กุมภาพันธ์ 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 2 (17 กุมภาพันธ์ - 8 มีนาคม 2560) ช่วงระยะเวลาที่ 3 (9 มีนาคม - 28 มีนาคม 2560) แต่ละช่วงมีระยะเวลา 20 วัน พบว่า ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ ในช่วงประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง (คิซมกฏ) ปี 2560 ทั้ง 3 ช่วงระยะเวลาสามารถสรุปโดยรวม คือ นักท่องเที่ยวมีจำนวนในช่วงเวลาที่ 1, 2 และ 3 คือ 56 คน 145 คน และ 135 คน ตามลำดับ (ภาพที่ 1) เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุ 40-59 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการ รายได้ต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไป มาจากภาคกลางกับครอบครัว ใช้ระยะเวลาในการมานมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง 1 วัน ชุมชนมีจำนวนในช่วงเวลาที่ 1, 2 และ 3 คือ 143 คน 132 คน และ 140 คน ตามลำดับ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40-59 ปี การศึกษาดำรงมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-9,999 บาท ผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) มีจำนวนในช่วงเวลาที่ 1, 2 และ 3 คือ 201 คน 123 คน และ 125 คน ตามลำดับ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 20-39 ปี ระดับการศึกษาดำรงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าในช่วงเปิดเขาของประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง (คิซมกฏ) ปี 2560 ช่วงระยะเวลาที่ 1 (28 มกราคม - 16 กุมภาพันธ์ 2560) นักท่องเที่ยวมาน้อยมาก อาจเนื่องมาจากประเด็นที่ไม่ทราบในเรื่องการจัดระเบียบการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ใหม่ให้คนขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง และเกิดความวุ่นวายต่างๆ ที่มีผู้ต้องการเดินทางขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง ติดค้างเบียดเสียดกันเต็มลานจอดรถ และได้ถูกนำเสนอบนข่าวในวันแรกที่เปิดงาน 28 มกราคม พ.ศ. 2560 จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ที่มานมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวงตัดสินใจชะลอการเดินทางมานมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวงออกไป เพื่อให้สถานการณ์ต่างๆ ได้คลี่คลายลง

จากข้อมูลในช่วงเวลาที่ 1-3 นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง (คิซมกฏ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) (ตารางที่ 1) พบว่า ช่วงเวลาที่ 1 นักท่องเที่ยวเห็นว่าความสวยงามทางธรรมชาติดีกว่าปีที่แล้ว สอดคล้องกับ Hector (1996) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น และสอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2552) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจที่ธรรมชาติให้มา 2) สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น 3) วิถีชีวิตจากการกระทำของคน ชุมชนเห็นว่าความเพียงพอของร้านอาหาร/ราคาเหมาะสม/สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว เช่นเดียวกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2552) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก คือการบริโภค จึงต้องมีร้านอาหาร ข้าราชการข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญรองลงมาจากที่พัก ผู้ประกอบการเห็นว่าความเพียงพอของที่จอดรถ/สะดวก/ปลอดภัย โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว เช่นเดียวกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2552) ได้กล่าวว่า ปัจจัยอีกอย่างคือการเข้าถึงได้ หมายถึงการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวต้องมีถนน พาหนะ เพื่อนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ช่วงเวลาที่ 2 นักท่องเที่ยวและชุมชนเห็นเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 1 ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าความเพียงพอของที่พักรดีกว่าปีที่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2552) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ที่รองรับการเดินทางด้วยความสะดวกสบาย ที่สำคัญมากที่สุด คือ เรื่องที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เช่นเดียวกับ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2552) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เช่น ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น ช่วงเวลาที่ 3 นักท่องเที่ยวเห็นว่าจุดทึงขะและสิ่งปลูกสร้างดีกว่าปีที่แล้ว เป็นไปตามพระราชบัญญัติเทศบาล (2496) ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 กำหนดหน้าที่ที่เทศบาลตำบลต้องทำในเขตเทศบาลในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล ชุมชนเห็นว่าความเพียงพอของที่พักรดีกว่าปีที่แล้ว ส่วนผู้ประกอบการเห็นเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 2 จึงสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าความสวยงามทางธรรมชาติดีกว่าปีที่แล้ว และชุมชนเห็นว่าความเพียงพอของร้านอาหาร/ราคาเหมาะสม/สะอาด โดยภาพรวมดีกว่าปีที่แล้ว ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าความเพียงพอของที่พักรดีกว่าปีที่แล้ว

จากข้อมูลในช่วงเวลาที่ 1-3 นำมาวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธบาทหลวง (ศิขณภูมิ) ปี 2560 ของนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร/ร้านค้า/ที่พัก) (ตารางที่ 2) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจของ สิริอร วิชชาวุธ และคณะ (2555: 124) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ เกิดจากประสบการณ์ ค่านิยมและพื้นฐานของการรับรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับระดับความพึงพอใจเป็นเครื่องสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกิจกรรม และเกิดมีได้เมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้น พบว่า ช่วงเวลาที่ 1 นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องประเพณีนมัสการรอยพระพุทธบาทหลวงมีความสำคัญและควรรักษาไว้ สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2553, อ้างถึงใน วันษพร จันทรักษา, 2554: 18) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นการปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกๆ รวมถึงการไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบพิธีกรรม สอดคล้องกับ ทิพวรรณ พุ่มมณี (2557: 198) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ สัมผัสเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2554: 16) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและศาสนา ทำให้ทราบถึงที่มาของท้องถิ่นนั้น และสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมายังคนรุ่นหลัง ดังเช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2552: 20-21) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์และถ่ายทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ชุมชนเห็นว่าเรื่องการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการฯ ส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาในอดีต สอดคล้องกับ ปัญญนัฐ ศิลาลาย (2559) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นกระบวนการ มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าที่มีมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ต้องดีกว่าเก่า เช่นเดียวกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวถึง หลักการและองค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) ส่งเสริมความภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) กระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ดังเช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กล่าวว่า สาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ให้ความสำคัญกับการวาง

รากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อสร้างและกระจายรายได้สู่ชุมชน สอดคล้องกับ พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น โดยรักษาส่งที่ดีให้คงไว้ภายใต้การวางแผนอย่างชัดเจน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ปรารถนาและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและความสุขในสังคม เช่นเดียวกับ เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ (2553) ที่กล่าวว่า สิ่งที่เป็นแนวคิดในการบริหาร เพื่อให้อยู่รอดและประสบความสำเร็จ คือการบริหารการเปลี่ยนแปลง เมื่อจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงใดๆ จำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์ เตรียมการวางแผนเป็นระบบ ดำเนินการเป็นขั้นตอน สามารถชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน ตลอดจนการรักษาสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่นเดียวกับ Anderson (2013) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงโดยชุมชนสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนได้ ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นกลางปี 1990 โดยมีรากฐานจากการติดตามความก้าวหน้าของแผนงานที่นำไปสู่การประเมินแผนงาน แผนปฏิบัติการและแผนโครงการ ดังเช่น Dana and Clark (2012) ได้กล่าวว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนของตัวแทนชุมชนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและเงื่อนไข เพื่อเป็นกรอบของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างชัดเจนของเป้าหมายระยะยาวและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ Colby and Collins (2013) ที่กล่าวว่า วิธีการของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโดยชุมชน ซึ่งชุมชนต้องเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ด้วยการนำชุมชนหรือตัวแทนกลุ่มมามีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และต้องแสดงความต้องการของชุมชนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจต่อเป้าหมายระยะยาวของการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาตามที่ชุมชนต้องการ ส่วน Clark and Anderson (2004) ก็ได้กล่าวว่า กรอบแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงยังได้ให้ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดในการนำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) ให้ความสำคัญต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 2) เงื่อนไขภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน 3) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง การกำหนดและพิจารณาตัวชี้วัดเป็นความสำเร็จขั้นต่ำที่ชุมชนต้องการให้เกิดขึ้น คือประชากรเป้าหมาย คือใคร ต้องการอะไร การเปลี่ยนแปลงมีมากน้อยเพียงใด ระยะเวลาการเปลี่ยนแปลง ซึ่งตัวชี้วัดจำเป็นต้องวัดความเป็นจริงที่ปรากฏ ดังนั้นความผิดพลาดที่เกิดจากตัวชี้วัดสะท้อนถึงประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) ชุมชนเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเข้าใจต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนมากน้อยเพียงใด 3) อะไรมีอิทธิพลและเงื่อนไขภายนอกที่ครอบงำ

กระบวนการวางแผนในการปฏิบัติตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลง อันมีผลต่อความสามารถในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ ชนัญ วรชิวภาค (2550: 46) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระลึกเสมอว่า วัฒนธรรมมีความอ่อนไหวและเปราะบาง ประเพณีบางอย่างไม่ควรนำมาเสนอเพื่อความบันเทิง เพราะจะทำให้เกิดความเสื่อมสัทธิธาลงไปได้ เช่นเดียวกับ Senge (1990) ได้กล่าวว่า การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่สิ่งที่แอบซ่อนหรือสิ่งลึกลับ แต่การต่อต้านเกิดได้เสมอ เมื่อคนรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงหรือวิธีปฏิบัติที่เคยเป็นอยู่ถูกคุกคาม อีกทั้ง สุภางค์ จันทวานิช (2551: 165-167) กล่าวว่า สังคมมีการปรับตัว หากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ตรงกับความต้องการของระบบก็ต้องปรับตัว และต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และให้สัมพันธ์กับระบบต่างๆ จึงต้องบูรณาการเข้าหากัน ตลอดถึงการอ้างและฟื้นฟูแรงใจของปัจเจกชนและรักษาแบบแผนของสังคมในการขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยกันนั้น จำเป็นจะต้องมีแรงใจร่วมกัน แบบแผนของสังคมที่ต้องดำรงไว้ในลักษณะของสังคมที่ไม่เปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน หรือเป็นแบบแผนแบบอนุรักษ์นิยม และการอ้างรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่ ดังเช่น นิติพรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ (2550: 64) ได้กล่าวว่า การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ จากต่างถิ่นที่มีทัศนคติ ความเชื่อ การกระทำใหม่ๆ ที่ต่างไปจากที่เคยประสบมา ใช้แทนระบบเดิมที่เคยยึดถืออยู่ หรืออาจรับมาในฐานะสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีอยู่ในสังคมของตนมาใช้แทนที่ระบบเก่าที่เคยใช้อยู่ จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และผู้ประกอบการเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในชุมชน สอดคล้องกับ ปัญญนัฐ ศิลาลาย (2555) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากระดับล่างในการคิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ได้รับผลประโยชน์ ตลอดจนการได้รับการแจ้งข่าวสารข้อมูล ปรึกษาหารือและเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผน นำแผนแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติ และจัดการโครงการพัฒนา โดยให้สิทธิแห่งความเสมอภาค เช่นเดียวกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กล่าวว่า แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางระยะสั้น พ.ศ.2560-2561 สร้างการรับรู้ความตระหนัก จิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว วัฒนธรรมไทย อัตลักษณ์ท้องถิ่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับ สุชีวัน นันทวัน ณ อุทยา (2551) ได้กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้หลักได้ การเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์อย่างยั่งยืนในทุกด้าน เพื่อป้องกันการผูกกร่อนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับ พจนา สวนศรี (2556) ได้กล่าวว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว สอดคล้องกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555 : 45-46) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555 - 2559 เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ นำไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและภาคประชาชน ช่วงเวลาที่ 2 นักท่องเที่ยวเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อการเดินขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธบาทพลวง ชุมชนและผู้ประกอบการเห็นเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 1 ส่วนช่วงเวลาที่ 3 นักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้ประกอบการเห็นด้วยเช่นเดียวกับช่วงเวลาที่ 1 จึงสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวนำเรื่องประเพณีนมัสการรอยพระพุทธบาทพลวงมีความสำคัญและควรรักษาไว้ และชุมชนเห็นว่าเรื่องการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการฯ ส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาในอดีต ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าเรื่องการไม่มีจุดบริการร้านค้าบนเขาส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. บุคคล หน่วยงานที่รับผิดชอบในเชิงการบริหารจัดการ ควรกำหนดเรื่องของการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นวาระสำคัญของการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกมิติ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน การกำหนดแนวทางโครงการ กิจกรรมด้านวัฒนธรรม เพื่อป้องกันความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ และร่วมกันตัดสินใจในประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้นจากการคิดสร้างกิจกรรมใหม่ ที่ไม่ตรงกับความ เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมขึ้นได้
2. ส่งเสริมให้ชุมชน วัด สถานศึกษาเป็นแกนหลักในการคงอยู่ของอัตลักษณ์วัฒนธรรม เพราะเป็นรากฐานของคนในชุมชน และควรมีการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธบาทพลวง (คิซมกฏ) ให้เป็นระบบ
3. ควรประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธบาทพลวง (คิซมกฏ) โดยเฉพาอย่างยิ่งภาครัฐต้องตระหนักและต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การชี้แจงทำความเข้าใจ การอธิบายถึงเหตุและผล รวมถึงข้อดีและข้อเสียในการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการในครั้งนี้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และหลากหลายช่องทาง เพื่อให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาการบริหารจัดการโดยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. การศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์ในปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการแบบใหม่
3. การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องเพื่อหารูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น
4. การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการแบบใหม่ในทุกแง่มุม และวิเคราะห์ SWOT + PESTEL เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชนัญ วงษ์วิภาคและคณะ. (2550). **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2552). **โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำว้าง**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2557). **การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิติพรรณ (พลวัฒน์) วรณศิริ (2550). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: เอ็กสเพอเน็ท.
- ปัญญาธิ์ ศิลาลาย (2559). **กลยุทธ์การจัดการปรับเปลี่ยนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีสู่มหาวิทยาลัยพระปกเกล้ารำไพพรรณี**. หลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2555). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปภาพเป็นยากันยุงเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน**. สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พจนา สอนศรี และสมภพ ยี่จอหอ. (2556). **คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. เชียงใหม่: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- พรทิพย์ วีระสวัสดิ์. (2551). **ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา: ชุมชนประตูลิ้น และชุมชนป้อมเพชรอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496. (13 กุมภาพันธ์ 2496). แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 70, ตอนที่ 14. หน้า 222.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจ. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2552). **เอกสารชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2555). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). **สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ พ.ศ.2552 - 2558**.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). **รายงานประจำปี 2552 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว**. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สิริอร วิชชาวุธ และคณะ. (2555). **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์และคณะ. (2553). **การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Anderson, A. A., (2013). **The Community Builder's Approach to a Practical Guide to Theory Development: Theory of Change (Vol. 2015)**. New York: The Aspen Institute Roundtable on Community Change.

- Clark, H., & Anderson, A. A. (2004). **Theories of change and logic models: Telling them apart.** Paper presented at the American Evaluation Association Conference.
- Colby, D. & Collins, E. (2013). **Fundamentals of Theory of Change.** 2013. .ActKnowlege Webinar: **Fundamentals of Theory of Change.** 2013. Retrieved December 17, 2015.
- Dana, H. T., & Clark, H. (2012). **Intervention Logic and Theories of Change: What are they, how to build them and how to use them.** Retrieved November 17, 2015.
- Dana, H. T., & Clark, H. (2012, December 10, 2015). **Theory of Change, Basics: a Primer on Theory of Change.** Retrieved November 15, 2015.
- Hector. 1996. **Tourism, ecotourism, and protected areas: the state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development.** Gland; Cambridge: IUCN.
- Rosentraub, M. S., & Joo, M. (2009). **Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions?** *Tourism Management*, 30 (5), p. 759-770.
- Senge, P. M. (1990). **The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization.** New York: Doubleday.